

Bij de eerder vermelde gageverhoging was bepaald dat f 25 van de nu toegestane f 130 zou worden gereserveerd voor uitbetaling na de oorlog. In hun strijd voor een betere betaling hadden de Indonesiërs belangrijke steun ontvangen van de *Seamen's Union of Australia* – zij leerden de betekenis van vakbondsactie kennen en in '44 richtten twee opvarenden van de KPM, Soeprapto en Panda Iroot, in Sydney een vakbond van Indonesische zeelieden op die spoedig een stevige aanhang kreeg. Meer en meer van die zeelieden gingen zich anti-Nederlands opstellen. Was dit nu alleen een zaak van communistische beïnvloeding? Spoor, directeur van de *Nefs*, meende van niet. Als 'hoofdoorzaak' voor de 'afwijzende houding' jegens Nederland zag hij 'het psychische en het belangenconflict' en die twee conflicten waren, meende hij, 'veel dieper gelegen dan het contact met communistische cellen hier te lande of de hier en daar opgepikte Japanse propaganda-broadcasts.'¹

In mei '45 kreeg de anti-Nederlandse animositeit der Indonesische zeelieden een nieuwe impuls. De KPM-directie in Sydney zond aan al haar gezagvoerders een vertrouwelijke notitie, inhoudend dat de sinds juni '43 ingehouden spaarbedragen van f 25 per maand na afloop van de oorlog slechts aan diegenen mochten worden uitbetaald die nimmer tot moeilijkheden aanleiding hadden gegeven. Die notitie, onmiddellijk aan de zeelieden doorgegeven door Indonesiërs die in het directiekantoor werkzaam waren, leidde tot grote deining en toen de KPM-directie vervolgens bekendmaakte dat alle Indonesische lagere scheepsofficieren die aan de wal werkten omdat hun schip oorlogsschade had opgelopen, hun oorlogstoetslag zouden verliezen, kwam het tot stakingen. Soeprapto en Panda Iroot werden opgepakt en in Hollandia geïnterneerd. Het gevolg was dat de anti-Nederlandse animositeit der Indonesische zeelieden opnieuw toenam.

Dat laatste was in *Camp Columbia*, waar van Mook en zijn Raad van departementshoofden gevestigd waren, duidelijk te merken. De er werkzame Indonesische *mess*-bedienden, de meesten ex-zeevarenden, sommigen bovendien ex-geïnterneerden, traden er, aldus Abdoelkadir, zo 'brutaal, onvriendelijk en onbeleefd' op, dat het verblijf er voor hem 'een straf' was. Niet dat dat optreden hem verbaasde, want, schreef hij eind juli '45 aan van der Plas, 'de 'inlander'-politiek in Australië en India, ook in San Francisco, New York en Liverpool' (de Britse havenstad) 'is steeds een KPM-politiek geweest.'²

¹ Brief, 26 maart 1944, van S. H. Spoor aan de Marinecommandant Australië (a.v., B 4). ² Brief, 28 juli 1945, van Abdoelkadir aan van der Plas (a.v., B 2).